

A vélemény szent?

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 2. szám, 2020. január 10.

Manapság az éppen megszülető demokrácia csodás alkotásaként emlékszünk vissza az 1989-ben, a tárgyalóasztal mellett kialakított rendszerváltó törvényekre. Pedig akkoriban volt körülöttük huhogás meg hunyorgás bőségesen. Hogy a legfontosabb szabályokat voltaképpen három ember, Antall József, Sólyom László és Tölgyessy Péter eszkábálta össze, megfelelő felhatalmazás nélkül, túllépve a hatáskörüket, elszalasztva pompás lehetőségeket. A csodálatos 89-es év termékét csak a Fidesz demokráciatagadó Alaptörvénye emelte a szép emlékek magasságába, ahogy Mátyás király börtönében a három válogató barát is mennyei eledelként gondol a lencsefőzelékre – három nap koplalás után. Most azonban Kozák Márton *A hiányzó konzervatív minimum* című cikke (ÉS, 2019/51-52., dec. 19.) szakít a múltat megszépítő merengéssel. Kimondja, hogy az 1989-es törvények, nevezetesen a választási törvény meg az alkotmány időtállóságát biztosítani hivatott szabályok eleve rosszak voltak. Méghozzá nem a végzet bábjátéka következtében, hanem mert Antall nem is értette meg a mintának tekintett német választási törvényt, de főképpen azért, mert Tölgyessy önféjű módon vett részt a tárgyalásokon, és október 19-én önkényesen egyezett meg Németh Miklóssal, Horváth Istvánnal. Végső soron tehát ők tehetnek a húsz évvel később bekövetkezett Fidesz-uralomról is.

Elemzését Kozák Márton John W. Schiemann amerikai politológus tanulmányára alapozza, amely *A rendszerváltás forgatókönyve* 7. kötetében jelent meg. Csakhogy ez a tanulmány éppen arról szól, hogy hányféle, egymásnak feszülő politikai akarat között kellett köztes megoldásokat találni, miközben a tárgyalóasztal felett ott lebegett a fenyegetés, hogy a tárgyalások eredménytelenül zárulnak le, és akkor ki tudja, mi lesz. Hiszen 1989 nyarán az NDK-ban még Honecker volt hatalmon, Prágában augusztus 21-én munkásőrseregek oszlatták szét a tüntetők százezres tömegét, Ceaușescu bukásáról pedig még senki sem álmodott.

Én nem voltam a tárgyalódelegáció tagja, de megtörtént, hogy helyettesítettem valamelyik SZDSZ-delegáltat. Az Ellenzéki Kerekasztal egyik ülésén éppen a választási törvényről folyt a vita; Antall – helyesen – a képviselők számának csökkentését javasolta. A történelmi pártok képviselői felhorkantak, Antall pedig, aki a jobboldali pártok koalíciójában gondolkodott, nyomban elállt a javaslattól. Csak félhangosan jegyezte meg: na, akkor ez most húsz évig így marad. Amikor az Ellenzéki Kerekasztal és az MSZMP végre megegyezett az egyéni választókerületekben, a 20 területi listán és az országos listán megválasztható képviselők számában (152-152-70), akkor a kilencven százalékban még a pártállami rendszerben „megválasztott” parlamenti képviselők lázadtak fel az egyéni választókerületek védelmében, mert gyermeteg módon elhitték, hogy a választókerületükben népszerűek. Október 19-én a „minden számítás nélkül” (Kozák) tárgyaló Tölgyessy arról győzte meg Németh Miklóst és Horváth Istvánt, értessék már meg a parlamentben ülő képviselőkkel, hogy egyéni választókerületben minimális számú MSZMP-s képviselőt fognak megválasztani, létérdekük tehát, hogy elfogadják a területi listákat és az országos listát. Így alakult ki, számítógépes szimulációk segítségével, a 176-152-58-as mandátumszám; ennek következtében a képviselők létszáma 374-ről 386-ra emelkedett. A német rendszer, amely a képviselők számának az emelésével egyenlíti ki az egyéniben és a listán megválasztott képviselők arányát, tovább növelte volna a képviselők abszurd módon magas számát. (Németországban a 2017-es választás előtt a 33 kompenzációs mandátum következtében 631-re emelkedett a képviselők száma. De hát az NSZK nyolcvankét milliós ország.)

Bizonyos fokú torzítás bele volt kalkulálva a választási rendszerbe, ezt a nagyobb pártok képviselői a stabil kormányzás érdekében kívánatosnak is tartották. (A legsúlyosabb torzítás az alacsony részvételi küszöbvel

működő választási rendszerben jöhet létre, ahol a mandátumokat az egyes pártokra leadott szavazatok arányában osztják szét: két nagy párt közül az kerül kormányra, amelyik koalícióra lép egy törpe párttal.) 1990-ben az első forduló a választási rendszert igazolta: az MDF és az SZDSZ között a különbség mindössze 3,34 százalék volt. Néhányan, így például én is, úgy képzeltük, ez az eredmény lehetővé teszi, hogy a két nagy párt két évre koalíciós megállapodást kössön, és ez alatt megalkossa a legfontosabb rendszerváltó törvényeket. Eörsi János, a *Beszélő* munkatársa vette észre, talán elsőként, hogy a második forduló alapján fogja megváltoztatni az eredményt. Azok a szavazók, akiknek a pártja a második fordulóban már nem vehet részt, elsősorban az MSZP szavazói, másodjára a konszolidációt ígérő MDF-re fognak szavazni. Antall József pártja a nagyarányú győzelmét elsősorban nem az antiszemita kampánytól befolyásolt jobboldali szavazóknak, hanem a radikális rendszerváltástól megriadt MSZP-szavazóknak köszönhetette. Az alkotmány módosítását pedig azért nem lehetett szigorúbb, például az elfogadás előtt várakozási időt előíró szabályokhoz kötni, mert nyilvánvalóvá vált, hogy a kétharmados törvények számának erőteljes csökkentése nélkül nem lehet kormányozni. Vagyis a tárgyalásokon kidolgozott alkotmányt késlekedés nélkül módosítani kell. Egyebek közt ezt az akadályt hátrította el az MDF és az SZDSZ pártközi megállapodása, amelyet ellenzői „paktumnak” bélyegeztek. Az alkotmány korrigálására a második parlamenti ciklus elején lett volna mód, akkor még az SZDSZ és a Fidesz képes volt az együttműködésre. Az együttesen kidolgozott alkotmánykoncepció parlamenti elfogadását Horn Gyula akadályozta meg.

Nem, a Fidesz kétharmados többségét és tizedik éve tartó kormányzását nem az 1989-ben elfogadott törvények hibái okozták. A Fidesz a sikerét persze mindenekelett a saját gátlástalan hatalmi politikájának köszönheti, de köszönheti a Tocsik-ügynek, a Medgyessy-kormány rossz gazdaságpolitikájának, a 2006-os erőszakos tüntetések otromba rendőri kezelésének, utolsó húzásként pedig annak, hogy 2008-ban a kormányból már kicsöppent SZDSZ a szavazatával útját állta az előrehozott választásnak. Tette ezt abban a csacska hitben, hogy két év alatt újból erőre kap. A Kozák Márton adta magyarázat csak azok szívének kedves, akik harminc év után sem tudják megbocsátani Tölgyessynek, hogy igaza volt. Igaza volt, amikor alkotmányt írt, amikor keresztülhajtotta a négyigenes népszavazást, és amikor ellenezte a koalíciót Horn Gyula pártjával.

A vélemény szabad, de nem szent. Azt a véleményt pedig, amely téves, torz tényállításokra épül, nem közölni - nem szentségtörés.